

SOCIĀLĀS INOVĀCIJAS PIEREDZE ES: VAI ESAM TO GATAVI IZMANTOT LATVIJĀ

Tālis Laizāns

Rīgas Tehniskā universitāte, Kalnciema iela 6, Rīga, LV-1048

Raksts sagatavots Valsts pētījumu programmas EKOSOC-LV projekta 5.2.7. "Sabiedrības iesaiste sociālās inovācijas procesos Latvijas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai" ietvaros.

Sociālās inovācijas aktualitāte

Sociālā uzņēmējdarbība un sociālā inovācija ir kļuvusi par neatņemamu šodienas aktualitāti. Tai pat laikā valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmējiem un sabiedrībai kopumā pietrūkst izpratnes un pieredzes, kā izmantot **sociālās inovācijas** un **sociālo uzņēmēju** iespējas aktuālu problēmu risināšanā, saistot to ar iedzīvotāju vajadzībām un Latvijas uzņēmēju iespējām. Jānorāda, ka tieši sociālajai uzņēmējdarbībai (ne tikai sociāli atbildīgai uzņēmējdarbībai), tās dažādu aspektu pētniecībai un inovācijai, ir ierādīta nozīmīga vieta Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas pamatprogrammā 2014. - 2010. gadam "Apvārsnis 2020". Vēl mazāka ir Latvijas sabiedrības izpratne par sociālo inovāciju un tās iespēju izmantošanu ikviena indivīda un sabiedrības kopējās labklājības veicināšanā, ne tikai kādas atsevišķas vai vietēja rakstura sociālo problēmu risināšanā.

Pārfrāzējot vairāku pazīstamu politiķu un sabiedrisko darbinieku teikto, ir jāatzīst, ka pasaulē pēc 2008. gada finanšu krīzes notiek nozīmīgas izmaiņas un mums ir sarežģīti paredzēt, kādi izaicinājumi sagaidāmi tuvākajā nākotnē. Vai mēs esam gatavi paplašināt savu redzesloku – īpaši, ja tas saistās ar sabiedrībā norisošajiem procesiem, vai Latvijas iedzīvotāji – visdažādāko sociālo grupu pārstāvji ir gatavi šodienas izaicinājumiem, ko tai piedāvā procesi tautsaimniecībā un aktuālie globālie notikumi? Pie mums pašlaik akcentē inovāciju kā nozīmīgāko izvēli, lai sekmētu ekonomisko izaugsmi, kas radītu nepieciešamos priekšnosacījumus iedzīvotāju ienākumu stabilitātei, mazinātu mūsu iedzīvotāju vēlmi pamest valsti, vienlaicīgi risinot briesmošo demogrāfisko krīzi – tas ir, tiek uzsvērts tikai „business” un tā komerciālais aspekts. Valsts pārvaldes aparātā dominējošs ir uzskats, ka tikai tām pētnieku idejām, kas var pārtapt komercializējamos produktos vai pakalpojumos, un vienīgi tādām inovācijām, kas rezultējas uzņēmēju konkurētspējas veicināšanā, efektīvāku ražošanas procesu un jaunu tehnoloģiju ieviešanā, ir lemts kļūt par Latvijas veiksmes stāstu. Diemžēl mūsu valsts ekonomiskās un politiskās domas līderi joprojām meklē ceļu, lai tradicionāli apmaldītos „trīs priedēs”. Gatavojot dažādas attīstības programmas un stratēģijas vai izdomājot kārtējo „jauno” rīcības plānu, ne konsultanti, ne tā sauktie sabiedrisko attiecību speciālisti necenšas izmantot vietējo vai ārvalstu akadēmiskajā vidē paustās atziņas, kas aizvien lielāku uzsvāru liek uz sociālās inovācijas un sociālo uzņēmēju pienesumu tautsaimniecībai un jaunradītajai pievienotajai vērtībai. Manuprāt, mūsu valsts ideoloģijas veidotāji nav pat mēģinājuši analizēt Eiropas valstu modeļus, nav mēģinājuši pārņemt un Latvijā piemērot sociālās

inovācijas un sociālās uzņēmējdarbības idejas, kas jau vairākas desmitgades ir aktualitāte gan Eiropas ziemeļvalstīs – Dānijā, Norvēģijā, Somijā, Zviedrijā, gan citur. Mēs jūsmojam par skandināvu sasniegumiem izglītības pieejamībā, par šo valstu veselības aprūpes sistēmu, politisko kultūru un sasniegto labklājības līmeni. Tostarp mums labākajā gadījumā ir tikai virspusēja izpratne par to, kāda loma labklājības nodrošināšanā ir tieši iedzīvotājiem, vietējām pašvaldībām. Diez vai mūsu politiķi zina par Somijas valsts administrācijā jau vairāk kā pirms 20 gadiem ieviesto sociālās inovācijas projektu, kas saucās „Somijas nākotnes komiteja”. Jāatzīmē, ka šajā ziemeļvalstī sociālās inovācijas pasākumi tiek īstenoti kā vienota sistēma, kas dod iespējas visiem un mēģina izlīdzināt nevienlīdzības sekas.

Autors uzskata, ka pašlaik ir aktuāli popularizēt un sniegt dažādus sociālās inovācijas piemērus, analizēt to ietekmi uz sabiedrības dzīvi un tautsaimniecības attīstību. Šādā veidā tiek dota iespēja meklēt Latvijas iedzīvotāju grupām, uzņēmējiem un vietējām pašvaldībām atbilstošus risinājumus, nonākt pie mums raksturīgiem sociālās inovācijas īstenošanas pasākumiem.

Sociālā inovācija: definīcijas

Jānorāda, ka jēdziens „**sociālā inovācija**” apritē un zinātniskajās publikācijās ir parādījies samērā nesen, lai gan ir jāatzīst, ka sadzīvē ikviens ir saskāries ar praktiskiem šādas, iespējams, nekomercializējamās inovācijas piemēriem. Nav jāklūst par tituliem bagātu pētnieku, lai izdarītu secinājumu par to, ka daudzas sabiedrībai vitāli svarīgas problēmas ir atradušas risinājumu pateicoties tam, ka indivīdi, dažādu sociālo grupu pārstāvji, pašvaldību iedzīvotāji ir sanākuši kopā pie „apaļā galda” un sarunu vai radoša procesa rezultātā pratuši pieņemt šai kopienai svarīgus lēmumus, kas ir noveduši pozitīviem rezultātiem. Ir pieejams plašs zinātnisku un populāru publikāciju klāsts, kas veltītas šādiem sociālajiem procesiem, tomēr ir neiespējami atrast loģisku un visaptverošu sociālās inovācijas definīciju, par kuru būtu panākta pētnieku ideāla vienprātība. Manuprāt var piekrist novērojumam, ka „*sociālā inovācija ir jēdziens, kas gandrīz ikvienam patīk, bet neviens nejūtas tik pārliecināts, lai pateiktu, ko tas nozīmē*”¹. Iepriekš teikto apliecina tas, ka ar praktiskiem sociālās inovācijas piemēriem ir iespējams saskarties jebkur – publiskajā un privātajā sektorā, apkārtējās vides aizsardzībā, izglītībā, kultūrā, veselības aprūpē, zinātnē. Sociālo inovāciju un ar to saistītu sociālo uzņēmumu vai sociālo uzņēmējdarbību kopumā šodien nav korekti uzskatīt par specifisku nodarbi, kurā iesaistītas tikai sabiedriskā labuma vai bezpeļņas organizācijas. Nākas atzīt, ka praktiski neiespējami iezīmēt precīzas robežlīnijas, kas ietvertu kādas konkrētas jomas vai sabiedrības interesēm nozīmīgas sfēras, kur īpaši izpaustos vai tiktu izmantota sociālā inovācija „tīrā” veidā un tādējādi mums pastāvētu iespēja vienoties par viennozīmīgu šī termina definīciju, ielikt precīzos rāmjos izpratni par šo ar mūsdienu sabiedrības attīstību saistīto fenomenu. Nākas atzīt, kā jēdziena skaidrošanā jāstopas ar sarežģītību un tā daudzdimensiālo raksturu. Autoraprāt esošā situācija paver iespējas pētniekiem ne tikai censties nonākt pie, iespējams, unikālas un visas šķautnes nogludinošas definīcijas, bet arī rada spēles laukumu, lai zinātnieki dotu

priekšlikumus par turpmāko attīstību, par sociālās inovācijas saistību ar sociālo uzņēmējdarbību, kā arī prognozētu šo procesu ietekmi uz tautsaimniecību un piedāvātu risinājumus, kas mazinātu dažādo sociālo grupu ienākumu un iespēju nevienlīdzību, kas ir uzskatāma par potenciāli nozīmīgāko globāla rakstura problēmu.

Analizējot pieejamos dokumentus un aktuālās zinātniskās publikācijas, nākas atzīt, ka ir pietiekami skaidri nodefinēts sociālās inovācijas **mērķis**: „*rast jaunu pieeju vai risinājumu kādai pastāvošajai sociālajai problēmsituācijai*”ⁱⁱ. Šādā konkrētā veidā sociālo inovāciju savos dokumentos definē Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD)ⁱⁱⁱ, un līdzīgu izpratni var atrast citu autoru pētījumos. Vairums no tiem akcentē tieši **jaunu ideju, jauninājumu izmantošanu**, lai **efektīvā un resursus taupošā veidā** panāktu galvenokārt **sabiedrībai nozīmīgu sociālās problēmas risinājumu**, un kura ietekme būtu ilgtspējīga. Dažādu avotu analīze parāda arī to, ka atsevišķi autori akcentē sociālo inovāciju kā **darbību** vai **procesu**, bet citi cenšas uzsvērt **ieguvumus** vai **labumus**, ko sabiedrība var gūt no šādas inovācijas. Jānorāda, ka parasti ikviens process ir saistāms ar kāda „pozitīva” rezultāta sasniegšanu, kas sociālās inovācijas īstenošanas gadījumā būtu vērsts uz sabiedrībai nozīmīgas sociālas dabas problēmas risinājuma iegūšanu. Tostarp dažās publikācijās var saskarties ar faktiem, kas atklāj, ka ne vienmēr ar sociālo inovāciju var saistīt tikai ieguvumus vai novērtējamus labumus. Kā klasisks ir piemērs par lauksaimniecības pārorientēšanu uz biodegvielas iegūšanai izmantojamo kultūraugu audzēšanu, kas 21. gadsimata sākumā strauji attīstījās vairākās pasaules valstīs. Lai arī zinātnieki jau krietni sen tika publicējuši aprēķinus par to, cik ekonomiski nepamatota ir šāda auglīgo zemes platību izmantošana, daudzviet joprojām tiek attīstīta kukurūzas audzēšana bioetanola ieguvei vai rapša audzēšana biodīzeļdegvielas ražošanai. Jāatzīst, ka Latvijā nav izvērtētas sekas, ko var radīt lauksaimnieku pārlieku agresīva iesaistīšanās biodegvielas izejvielu audzēšanā, tādējādi samazinot pārtikai un tradicionālajām tautsaimniecības nozarēm pieejamo izejvielu resursus. Diez vai par sociālu ieguvumu mūsu pēcteči atzīs mežu iznīcināšanu, lai to vietā audzētu kukurūzu, rapsi vai kādu citu mūsu reģionam neraksturīgu kultūru. Arī mazo lauku saimniecību skaita samazināšanās tādēļ, ka tās nespēj izturēt lielsaimnieku konkurenci, rada jaunas sociālās nepatikšanas un riskus (lauku skolu slēgšana, iedzīvotāju pastiprināta migrācija uz pilsētām, tradicionālās vietējās uzņēmējdarbības likvidēšana, raksturīgās ainavas degradācija), nevis sniedz efektīvus un ilgtspējīgus risinājumus. Autoram nākas piekrist, ka sociālā inovācija ir jāsaista ar tādu ikviena indivīda un sabiedrības domāšanas formu, kas ir vērsta gan uz sabiedrības kopējām interesēm un tās attīstību, gan arī uz katra iedzīvotāja personīgo labklājību. Tātad sociālajai inovācijai ir jāizpaužas kā sadarbībai un sadarbību veicinošai domāšanai un rīcībai, kas nav saistāma ar tiešu konkurenci. Tādējādi atšķirībā no tradicionālās inovācijas, kas ir nepieciešams komercuzņēmuma konkurētspējas nosacījums, sociālo inovāciju raksturo sociālā misija, turklāt pievienotā vērtība, ko tā rada, ir gan ekonomiska, gan sociāla rakstura.

Sociālā inovācija kā nepārtraukts process

Izpratne par sociālo inovāciju nav ierobežojama ar loģisko saiti „(konkrēta sociālā) problēma – (sabiedrības interesēm atbilstošs) risinājums”. Analizējot sociālās inovācijas būtību, nākas atzīt, ka tā spēj izpausties pilnvērtīgi tikai nepārtraukta, ilglaicīga procesa formā. Tāpat jāņem vērā, ka visbiežāk sociāla rakstura problēmām risinājumi rodas vai meklējami dažādos līmeņos, kas variē atkarībā no iesaistīto organizāciju juridiskās formas. Sociālās inovācijas daudzlīmeņu pastāvēšana izriet arī no organizāciju īpašnieku struktūras un to mērķiem, kas ir atšķirīga, ja salīdzināsim, piemēram, kooperatīvās sabiedrības, labdarības fondus vai nodibinājumus un privātas kapitālsabiedrības (komercuzņēmumus). Dažādos avotos tiek akcentēta ne tikai inovācijas procesa nepārtrauktība, bet arī tās „izmērāmā” ietekme jeb mērogs^{iv}. Daži autori uzsver, ka sociālajai inovācijai jāpanāk kādu nozīmīgu pārmaiņu ieviešana, tai ir jāsaistās ar potenciāli ievērojamām interesēm vai problēmu risinājumiem. Kā šādu situāciju raksturojošs var tikt minēts piemērs, kas saistās ar biodegvielas ieguvī. Pēc savas būtības biodegviela ir alternatīvs produkts fosilajai degvielai, tās ražošanu var uzskatīt par t.s. „zaļās” vai atjaunojamās enerģijas ieguvī. Lai panāktu, ka šāds enerģijas avots būtiski samazina siltumnīcas gāzu radīto efektu, nepieciešamas milzīgas sējumu platības, kuru raža tiktu izmantota efektīvai bioetanolā vai biodīzeļdegvielas pārstrādei. Piemēram, ja ASV visu audzēto kukurūzu izmantotu tikai etanolā ražošanā, tas nodrošinātu tikai 15% no transportam nepieciešamās degvielas^v. Tostarp tas izsauktu pavisam cita līmeņa sociālās problēmas – samazinātos droša pieeja pārtikas izejvielām, pieaugtu bezdarbs laukos, tiktu iznīcinātas nelielās zemnieku saimniecības, rastos nozīmīgas izmaiņas apkārtējā vidē.

Iepriekš minētais parāda, ne tikai saites „**problēma-risinājums**” nozīmīgumu, bet arī to, ka sociālā inovācija ir jāsaista ar zināmu pāreju no viena – zemākā vai vietējā (reģionālā) līmeņa daudz plašākā – globālā mērogā. Šāda izpratne apstiprina pieņēmumu, ka sociālā inovācija var tikt uzskatīta par nepārtrauktu procesu, kurā kāda it kā nebūtiska vajadzība ir saistāma ar nepieciešamību mainīt, uzlabot, pat demontēt kādu noteiktu sistēmu.

Sociālais uzņēmējs un sociālais uzņēmums – sociālās inovācijas īstenotājs?

Jāatzīst, ka sociālā inovācija, lai arī tā nav tieši saistāma ar uzņēmējdarbību, nevar nodrošināt izvirzīto mērķu pilnvērtīgu sasniegšanu, ja līdzās tai nepastāv sociālā uzņēmējdarbība – tāda saimnieciskās darbības forma, kurā prioritāri ir tieši sociālie mērķi un uzdevumi. Tātad ļoti svarīga loma ir tieši sociālajiem uzņēmējiem un to veidotajiem uzņēmumiem.

Apkopojot pētījumumos sniegtās atziņas, jāpiekrīt vairākām turpmāk apkopotām tēzēm.

(1) Sociālais uzņēmējs ir uzskatāms par vienu no nozīmīgākajiem sociālās inovācijas avotiem.

(2) Sociālie uzņēmēji ir tie, kuri atrod līdz šim pilnībā neizmantotus resursus – cilvēkus, ēkas, iekārtas – un ar savu prasmi panāk, ka šie resursi sāk pildīt kādu sociālu un sabiedrībai (pašvaldībai) vajadzīgu funkciju.

(3) Sociālajiem uzņēmējiem ir raksturīgi gan radīt jaunus pakalpojumus, gan inovācijas ceļā piešķirt citu fokusu jau esošajiem pakalpojumiem.

(4) Šādi sociāli orientēti uzņēmēji ir sastopami publiskajā sektorā un privāto uzņēmumos, tomēr visbiežāk sociālā inovācija rodas sabiedriskā labuma jeb nevalstisko organizāciju sektorā.

(5) Sociālie uzņēmēji ir pārmaiņu katalizatori.

Tātad sociālā uzņēmēja būtība nav saistāma tikai ar gatavību iedot kādam tik nepieciešamo zivi kritiskā brīdī vai arī iemācīt maksšķerēt. Īsts sociālais uzņēmējs rīkosies tā, lai zivju maksšķerēšana un pat visa zivsaimniecība piedzīvotu revolucionāras pārmaiņas.

Latvijā sociālā uzņēmuma definīcija ir atrodama Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras publicētā dokumentā^{vi}: „Sociālais uzņēmums ir sociālās ekonomikas dalībnieks, kuru dibina un vada uzņēmējs ar uzņēmējkompetenci, lai veiktu uzņēmējdarbību (ražotu preces un sniegtu pakalpojumus) un gūtos ienākumus izmantotu sociāliem mērķiem sabiedrībai svarīgu problēmu risināšanai”. Definīcija ir papildināta ar vairākām sociālajam uzņēmumam raksturīgām pazīmēm:

- Sociālais uzņēmums ir ekonomikas jomas dalībnieks, kas ražo preces un sniedz pakalpojumus, kas paredzēti sabiedrības neaizsargātākajai daļai, apvienojot sevī gan sociāla rakstura, gan cita veida produktu ražošanu, īstenojot saimniecisko darbību, lai gūtu ieņēmumus un nodrošinātu finansiālo un ekonomisko ilgtspēju.
- Sociālajam uzņēmumam galvenie ir sociālie mērķi, nevis peļņas gūšana, lai novērstu nabadzību vai risinātu kādu citu sabiedrībai nozīmīgu sociālo vai vides problēmu.
- Sociālā uzņēmuma gūtā peļņa kalpo kā līdzeklis sociālo mērķu sasniegšanai. Tā tiek ieguldīta uzņēmuma attīstībai vai noteiktu sociālo problēmu risināšanai, nevis sadalīta starp īpašniekiem (investori saņem atpakaļ tikai sava ieguldījuma daļu bez procentiem).
- Sociālais uzņēmums var būt dažādas juridiskās formas un modeļi vai dažādu juridisko formu apvienojums.
- Sociālais uzņēmums darbojas kā neatkarīga vienība, tajā ir spēcīgi līdzdalības un koplēmuma, pārvadības, demokrātijas un sociālās inovācijas aspekti.
- Sociālo uzņēmumu dibina un vada uzņēmējs ar attīstītu sociālo un uzņēmējkompetenci. Sociālais uzņēmējs ir sociāli ētiski motivēta personība, lai risinātu sociālās problēmas un radītu pozitīvas pārmaiņas sabiedrībā.

Jānorāda, ka Latvijas tiesību aktos līdz šim nav noteikts sociālā uzņēmuma statuss. Tādēļ pie mums bieži par sociālajiem uzņēmumiem tiek uzskatītas nevalstiskās organizācijas (biedrības un nodibinājumi), jo tās veic sociālā uzņēmuma funkcijas. Pie mums spēkā esošie normatīvie akti nosaka, ka biedrības un nodibinājumi ir tiesīgi nodarboties ar saimniecisko darbību kā papilddarbību. Tādējādi

sociālā uzņēmuma mērķis ir saistāms ar aktīvu saimniecisko darbību, kas nepieciešama, lai panāktu konkrēto sociālo problēmu risināšanu. Kā secina eksperti^{vii}, Latvijā nevalstiskās organizācijas nevar tikt atzītas kā sociālās uzņēmējdarbības subjekti, jo biedrībām un nodibinājumiem likums paredz ierobežojumus saimnieciskās darbības veikšanai. Sociālā uzņēmuma statusam pie mums atbilst komersanti (individuālais komersants, sabiedrība ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrība), ja to darbības mērķis nosaka, ka darbības rezultātā gūtā peļņa tiks izmantota sociālo problēmu risināšanai.

No Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pētījuma rezultātiem var redzēt, ka pie mums ar sociālo uzņēmējdarbību nodarbojas ne vairāk kā 3% no visiem aktīvajiem komercregistrā reģistrētajiem uzņēmumiem, bet savu peļņu sociālo mērķu īstenošanai izmanto mazāk kā 2%. Šādi rezultāti apliecina to, ka Latvijā sociālie uzņēmēji un sociālie uzņēmumi vēl tikai veidojās un ir nepieciešams pielietot visdažādākos instrumentus, kas sekmētu sociālo inovāciju un sociālo uzņēmējdarbību.

Sociālā inovācija un sociālā uzņēmējdarbība: sekmīgas īstenošanas priekšnosacījumi Latvijā

Sociālā uzņēmējdarbība ir uzņēmējdarbības veids, kura prioritāte ir sociālās vērtības radīšana, nodrošinot uzņēmuma finansiālo pašpastāvēšanu un ilgtspējību. Sociālais uzņēmums ir viens no veidiem (instrumentiem), kā realizēt sociālo inovāciju. Sociālie uzņēmumi var radīt sociālo inovāciju dažādās jomās, t.sk. izglītības, veselības, vides un uzņēmējdarbības attīstībā. Taču sociālo inovāciju var realizēt arī labdarības organizācijas, valsts, pašvaldība, indivīds. Turklāt ne visi sociālie uzņēmumi realizē sociālo inovāciju.

Ikviens izglītības nozares pārstāvis vai pētnieks, kurš analizē Somijas budžetu, norāda, ka valsts dara ļoti daudz inovācijas un zinātnes attīstībai. To apstiprina fakts, ka valstī gandrīz 4% no iekšzemes kopprodukta tiek izmantoti pētniecībai un attīstībai. Ikvienam, kurš ir saistīts ar pētniecību vai inovāciju, ir pazīstamas tādas organizācijas kā Somijas Tehniskais pētniecības centrs (VTT), Somijas Tehnoloģiju un inovācijas finansēšanas aģentūra (Tekes), Somijas Inovācijas fonds SITRA, kā arī ir zināms par vairāku Somijas augstskolu sasniegumiem dažādos pētījumu virzienos un projektos. Tomēr ir jāatzīst, ka mēs maz esam analizējuši šīs ziemeļvalsts pieredzi sociālajā inovācijā kā vienu no galvenajiem faktoriem, kas ir nodrošinājusi tai pašreizējo labklājību un virzību uz ilgtspējīgu attīstību. Somi, atbilstoši savai pieredzei, sociālo inovāciju ir iedalījuši vairākos virzienos: valsts un pašvaldību administrācija, sociālā politika, veselības aprūpe, kultūra, reģionālā politika, informācijas un citas modernās tehnoloģijas, sabiedrības problēmas, brīvā laika un izklaides joma. Autors uzskata, ka lietprātīga iepazīšanās ar risinājumiem, kas radušies mūsu kaimiņvalstī, dotu tūlītēju stimulu Latvijas uzņēmējiem, nevalstiskajam sektoram, pašvaldībām. Šajā tekstā ir vērts pieminēt tikai vienu piemēru – Somijas **nākotnes komiteju**^{viii}. Savas pastāvēšanas divdesmit gados šī īpašā parlamenta izveidotā komiteja ir rūpējusies, lai Somijai būtu valstiska attīstības vīzija, lai valsts

lēmējinstītūcija savos lēmumos īstenotu politiski un tautsaimnieciski aktuālos stratēģiskās attīstības virzienus, kas atbilst konkrētā brīža situācijai valstī un ir saistīti ar globālajiem procesiem^{ix}.

Autors uzskata, ka Latvijā pastāv nepieciešamie priekšnosacījumi, kas ļautu attīstīt sociālo inovāciju un tādējādi arī veicinātu sociālo uzņēmējdarbību. Pašreizējā ekonomiskajā situācijā, kas saistāma ar neskaidru iespējamo attīstības scenāriju īstenošanos, valsts administrācijai un uzņēmējiem sociālā inovācija var izrādīties viens no būtiskākajiem ekonomiskās un sociālās stabilitātes nodrošinātājiem. Pašlaik ir svarīgi, lai dažādu sociālo grupu pārstāvji kopā ar uzņēmējiem veidotu sociālos uzņēmumus. Vienlaicīgi ir jāveic virkne izmaiņu izglītības sistēmā, kas spētu veicināt gan tradicionālās uzņēmējdarbības attīstību, gan sociālo uzņēmējdarbību.

Pielikums. Pārskats par sociālo uzņēmējdarbību un sociālo inovāciju Eiropas Savienības dalībvalstīs.

ES dalībvalsts	Pārskats par sociālo uzņēmējdarbību (SU) un sociālo inovāciju (SI) valstī	Sociālās uzņēmējdarbības un sociālās inovācijas piemēri	Sociālās uzņēmējdarbības un sociālās inovācijas finansējuma modeļi	Valsts un pašvaldību atbalsta instrumenti, kas ir pieejami sociālās uzņēmējdarbības veicējiem
Itālija	<p>Populāri sociālie kooperatīvi 2005. gadā pieņemtais likums iedalīja sociālos uzņēmumus divās grupās: komersantos un tādos, kas nav komersanti, tādējādi par sociālo uzņēmumu var kļūt ne tikai kooperatīvi un nevalstiskās organizācijas, bet arī komerc- uzņēmumi.</p> <p>Sākotnēji, no 1980.g. SU veidota kā brīvprātīgu cilvēku grupas, kas iesaistījās sociālo pakalpojumu nodrošināšanā.</p> <p>1991.g. tika pieņemts SU likums. Likumā uzsvērts, ka uzņēmumam jāstāsta par sevi kā sociālo uzņēmumu.</p> <p>1) SU veicēji piedāvā sociālos, veselības un izglītības pakalpojumus;</p> <p>2) Veicina konkrētu sociālo grupu, mērķgrupu (piem., cilvēku ar īpašām vajadzībām) integrāciju darba tirgū.</p> <p>70% sociālā uzņēmuma ienākumu veido ienākumi no tādu preču un pakalpojumu piedāvāšanas, kam ir sociāls labums.</p> <p>Itālijā par SU veicējiem drīkst būt arī brīvprātīgie.</p>	<p>Intervento 18 –projekts ar mērķi attīstīt sociālo vidi pašvaldībās.</p> <p>Piemēri: -Banca Etica – kopš 1998.g. ar mērķi atbalstīt uzņēmumus, izveidots kā finansiāls instruments SU attīstībai.</p> <p>-Community-based innovation Social Street -Social Housing: VIA PADOVA 36 -Green economy & Social services: ENERGIA SOLIDALE - Work integration: SPRIGIONIAMO SAPORI SOCIAL CO-OPERATIVE - Community co-operatives: BRIGANTI DI CERRETO - Digital social innovation & re-qualification of community assets: IMPOSSIBLE LIVING - Microfinance: PERMICRO - Innovation in Bank services: UBI COMMUNITY SOCIAL BONDS</p> <p>„7 Vents du Cotentin” pārdod ūdeni, kas pildīts ekopudeļēs (pudeles ražotas no kukurūzas un izskatās līdzīgi kā plastikāta pudeles), visu iegūto peļņu novirza dažādiem vides projektiem. Ar</p>	<p>Sociālie uzņēmumi Itālijā paši izveidojuši citus atbalsta mehānismus sociālās uzņēmējdarbības veicināšanai, piem., Markoni fondu (Marconi Fund), kas nodrošina Itālijas sociālās uzņēmējdarbības attīstību.</p> <p>Itālijā ir ieviestas arī solidaritātes obligācijas (<i>Solidarity bonds</i>) – īpaši izveidoti finanšu instrumenti, kas paredzēti līdzekļu iegūšanai, lai finansētu sociālos kooperatīvus.</p> <p>Saņem diferencētu valsts atbalstu, piemēram, priekšrocības publiskajos iepirkumos, juridisku atzīšanu, izdevīgus nodokļa noteikumus (piem., atbrīvojumu maksāt nodokļus par rezervēm un ieguldījumiem speciālā fondā, kura mērķis ir sociālās uzņēmējdarbības attīstība kopumā; sociālo uzņēmumu saražotām precēm vai</p>	<p>45 % no valsts un pašvaldību finanšu avotiem.</p> <p>Pateicoties tam, ka likumā atrunāts, ka SU akcionāri un investori, var būt gan dažādi fondi, gan privātpersonas, līdzekļi tiek gūti arī no privātiem avotiem. Līdz arto kapitāldaļas tiek dalītas īpašnieku un fondu dalībniekiem.</p> <p>Itālijā vismaz 70% jāveido paša uzņēmuma ienākumiem no preču un pakalpojuma pārdošanas.</p> <p>Sociālā uzņēmējdarbība īpaši tiek atbalstīta ar valsts vai pašvaldību iepirkumiem.</p>

		<p>ASOCIĀCIJA ‘BYĆ RAZEM’ („BŪT KOPĀ”) ŠČECINĀ. Asociācija nodarbina bezpajumtniekus un bezdarbniekus. Asociāciju dibināja pašvaldība un, sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām, tiek risinātas sociālas problēmas, nodarbinot konkrētas mērķa grupas.</p> <p>Viesu nams/restorāns „U Pana Cogito” ir sociālais uzņēmums, kurā tiek nodarbināta 21 persona ar garīgās attīstības traucējumiem.</p> <p>Zaraz Wracam Bistro - veidoja pieci bezdarbnieki, un uzņēmuma mērķis ir nodrošināt darba vietas citiem bezdarbniekiem un/vai dot iespēju bez darba palikušiem cilvēkiem jaunas prasmes.</p> <p>Hostelis”Emma” – sludina ekoloģisku dzīvi jauniešiem.</p> <p>Poznanianka ir Poznaņas pilsētas dibināts sociālais uzņēmums, ar mērķi palīdzētu iedzīvotājiem, kuriem draud izlikšana no dzīvokļa parādu dēļ. Sociālais kooperatīvs veic darbu, kuru pasūta Poznaņas pilsēta - zaļo zonu uzkopšana, renovācija, izbūve un tīrīšana. Poznaniankā nodarbinātie pirms tam bija bezdarbnieki; šis darbs dod viņiem iespēju atmaksāt savus parādus</p>	<p>var piešķirt grantus sociālajiem kooperatīviem kopsummā par 40 000 eiro vienam uzņēmumam.</p> <p>Polijas kompānija “TISE SA”, piedaloties Eiropas Sociālā fonda sociālās uzņēmējdarbības atbalstīšanā, aizdod naudu par 0,88% gadā. To var atļauties tāpēc, ka palīdz Polijas valsts. http://www.la.lv/no-bezdarbnieka-par-uznemeju/</p>	
--	--	---	---	--

		<p>par dzīvokli. Vismaz 30 % no savas algas tiek novirzīta parādu atmaksai. Pašvaldības ieguvumi: parādu atmaksa, sociālo pabalstu sloga mazināšana, profesionālo spēju celšana nodarbinātiem.</p>		
Luksemburga	<p>Normatīvajos aktos nav definēti jēdzieni „sociālais uzņēmums” vai „sociālais uzņēmējs”.</p> <p>Šobrīd attīstītākās sociālās uzņēmējdarbības struktūras valstī ir tās, kas koncentrējas uz bezdarbnieku, invalīdu un jauniešu integrāciju darba tirgū.</p> <p>2011.g. valsts sektorā nodarbināto skaits sastādīja 7% no kopējā.</p> <p>Viena no ES dalībvalstīm, kurā pastāv stingrs sabiedrības un valsts administratīvais atbalsts sociālajiem uzņēmumiem.</p>	<p>Sociālā afēra – projekts, kurš veidots lai no sabiedrības izslēgtie iedzīvotāji tiktu integrēti un iesaistīti sociālajā vidē. - http://www.sozialaffair.lu/</p> <p>1,2,3 GO Social - http://www.123gosocial.lu/</p> <p>Luxembourg Institute of Science and Technology (LIST). http://www.list.lu/</p> <p>EGCA – sieviešu un maznodrošināto organizācija, kura ietver 78 citas organizācijas un atbalsta mehānismus. http://www.egca.lu/fr/nous</p>	<p>2009.g. sociālā inovācija kļuva par vienu no uzdevumiem un izstrādņēm valdības līmenī. Līdz ar to piešķirot finanses projektu un sociālās vides uzlabošanai.</p> <p>Atbalstu uzņēmējiem piešķir dažādas ministrijas (piem., Ģimenes lietu ministrija, Sociālās solidaritātes un jaunatnes ministrija, Darba un nodarbinātības ministrija un Veselības ministrija), kas sadarbojas ar organizācijām, lai cīnītos pret sociālo izstumtību un veicinātu nodarbinātību.</p>	
Rumānija	<p>Pēdējajos gados SU guvusi likumdevēja atbalstu, kas dod iespēju tās ilgtspējīgai attīstībai.</p> <p>Korupciju uzskata par vienu no galvenajiem traucēkļiem SU un valsts attīstībai kopumā. http://www.euclidnetwork.eu/</p>	<p>Pilsoņu sociālais apbalvojums – inovācija, kura kopš 2007.g. mainīja iedzīvotāju uzskatus par to, ka sociālais faktors ir svarīgs.</p> <p>CSDF – sadarbībā ar NGO veicina un sludina SU attīstību un atbalsta projektus.</p>	<p>Sākumā finansējums bija loterijas un izlozes</p> <p>Tagad gan ES fondi, gan Rumānijā veidotu privātu atbalstītāju fondi un valsts finansēti un atbalstīti finansējuma projekti sociālās labklājības veidošanā. http://www.fdsc.ro/finantari-inchise</p>	<p>Rumānijā izveidots Rumānijas Sociālais attīstības fonds (Romanian Social Development Fund), kas piešķir līdzekļus SU attīstīšanai.</p>

<p>Malta</p>	<p>Kopš iestāšanās ES pastiprinājās brīvprātīgo organizāciju sacensība, kuras rezultātā viedojās SU.</p> <p>Valsts administrācija atbalsta SU ar finansējumu, ja ir inovatīva ideja un SU projekts paredz stabilus ienākumus uzņēmumam.</p> <p>Problēmātiska ir valdības birokrātiskais kontroles mehānisms un nevēlēšanās sadarboties ar nevalstiskajām organizācijām.</p>	<p>Empower, sociālā organizācija ar mērķi uzlabot sabiedrību kopumā. http://www.empower-coop.org/?page_id=5</p> <p>Inspire - The Foundation for Inclusion – bezpeļņas organizācija, kas apmāca un iesaista un sniedz terapiju cilvēkiem ar kustību traucējumiem. http://inspire.org.mt/</p>	<p>Valsts dotācijas un fondi, ES fondi, gan valdības finansētu projektu rezultātos gūti līdzekļi.</p> <p>Valdības kontrole ierobežo finanšu pieejamību sociālajam sektoram.</p>	<p>Maltā sociālajam uzņēmumam nav jāmaksā ienākuma nodoklis.</p>
<p>Lietuva</p>	<p>2004. g. 1. jūnijā Lietuvā tika pieņemts normatīvais akts – Sociālo uzņēmumu likums.</p> <p>Sociālā uzņēmējdarbība saistīta tikai ar darbinieku integrāciju darba tirgū.</p> <p>Nodarbinātības veicināšana ir sociālo uzņēmumu pamatmērķis</p> <p>40 % no visiem darbiniekiem sociālajā uzņēmumā ir jābūt mērķgrupas pārstāvjiem.</p> <p>Sociālās uzņēmējdarbības mērķis Lietuvā ir nodarbināt personas, kuras ir piederīgas likumā noteiktajām mērķgrupām un kuras ir zaudējušas savas profesionālās un darba spējas, ir ekonomiski neaktīvas un nespēj konkurēt darba tirgū, lai atbalstītu to atgriešanos darba tirgū un sociālo integrāciju, kā arī mazinātu sociālo</p>	<p>Restorāns Viļņa – salātu bārs ir viens no pirmajiem sociālās inovācijas un uzņēmējdarbības piemēriem Lietuvā, kurā tiek radītas darba vietas un darba re-integrācijas iespēja bijušajiem narkotiku lietotājiem. Šī ir iespēja 3 mēnešus mācīties un 3 mēnešus stažēties restorānā, izmantot psihologa konsultācijas un pat dzīves vietu, ja tāda ir nepieciešama. Restorāns nodrošina 40 personu reintegrāciju darba tirgū. Tā ir sociālās inovācijas iniciatīva, kuru atbalsta Viļņas pašvaldība un koordinē nevalstiskā organizācija.</p> <p>Citi piemēri atrodmi: www.innovationfestival.lt</p>	<p>Izpaužas subsīdiju vai kompensāciju formā. Uzņēmējiem tiek daļēji kompensēti izdevumi par nodarbināto personu darba algām un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, kā arī subsidēti izdevumi par darba vietu radīšanu un pielāgošanu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām vai segti izdevumi par īpašām apmācībām, ja tādas nepieciešamas. Papildu iepriekš minētajiem palīdzības veidiem valsts var piešķirt arī citus atvieglojumus vai labumus sociālajiem uzņēmumiem, kas nodarbina cilvēkus ar īpašām vajadzībām.</p>	<p>Paredzēts tiešs atbalsts sociālajiem uzņēmējiem – valsts un pašvaldību subsīdijas vai projektu granti – vai netiešs atbalsts – kompensējot darba algas sociālajā uzņēmumā nodarbinātajiem mērķu grupu darbiniekiem.</p> <p>Lietuvā 20% jāveido paša uzņēmuma ienākumiem no preču un pakalpojuma pārdošanas</p>

	izstumtību.			
Lielbritānija	<p>Valstī atļauts veidot uzņēmumus, kas gūst peļņu, ievērojot sociālo dimensiju, tāpēc tajos iespējama ienākumu sadale likumā noteiktajās robežās. Pārvaldībā balsu skaitu nosaka proporcionāli kapitāla ieguldījumiem.</p> <p>Sociālais uzņēmums var darboties gandrīz ikvienā darbības jomā, kur saskatāmas problēmas, ko var risināt ar sociālā uzņēmuma darbības attīstības principiem.</p> <p>Galvenais noteikums - sniegt cilvēkiem atbalstu, atrast iespēju gūt papildu finansējumu, izveidot veiksmīgu biznesa plānu, nodrošināt apmācības un stiprināt speciālistu kapacitāti. Dažos gadījumos pašvaldības sniedz subsīdijas ēkām, zemei un iekārtām.</p> <p>Valstī sociālo uzņēmumu skaits ir vairāki desmiti tūkstoši, to peļņa tiek izlietota sabiedrības labklājībai, nav jāmaksā peļņas (ienākuma) nodoklis.</p> <p>Sociālo uzņēmumu Lielbritānijā raksturo tā īpašais izveides mērķis un misija – ar biznesa instrumentiem risināt sabiedrībai nozīmīgu sociālo problēmu, nevis gūt peļņu tā īpašniekiem, kā arī plašais darbības spektrs, sākot no maizes cepšanas uzņēmuma līdz kredītapvienībām (kooperatīviem).</p>	<p>Adrenaline Alley - Sporta centrs pilsētas vidē – BMX un skeitparku, kurš ir arī lielākais tāda veida centrs Eiropā. Tas aptver 2,4 hektārus lielu teritoriju, tai skatā 2 noliktavas vairāk kā 5000 kvadrātmetru lielā platībā. Šobrīd tiek nodarbināti 30 cilvēki, pagājušā gada laikā centram bija 60 000 apmeklētāju un ienākumi sasniedz gandrīz miljonu mārciņu gadā.</p> <p>Care Plus Group - sniedz sociālos un veselības aprūpes pakalpojumus. Tā bija valsts finansēta veselības. Esošais normatīvais regulējums atļauj darbiniekiem būt arī par organizācijas īpašniekiem, līdz ar to katrs darbinieks ir arī uzņēmuma līdzīpašnieks.</p>	<p>Saņemot finansiālu atbalstu, zemes gabalu vai piesaistot dažus ieinteresētus cilvēkus, kuri būtu gatavi iesaistīties idejas realizēšanā no pašvaldības puses.</p> <p>Īpaša Sociālo uzņēmumu vienība (Social Enterprise Unit), kas koordinē valsts politikas attīstību un izpildi attiecībā uz sociālās uzņēmējdarbības veicināšanu un sektora attīstību.</p> <p>Sociālie uzņēmumi īsteno valsts vai pašvaldības uzdevumus, it sevišķi sociālo pakalpojumu sniegšanā</p>	<p>23 % <i>no valsts un pašvaldību finanšu avotiem</i></p> <p>Pašvaldību loma un darbības metodes Apvienotajā Karalistē mainās.</p> <p>Krīzes laikā visi valsts nodrošinātie pakalpojumi kļuva ļoti dārgi un nebija pietiekoši efektīvi. Vienīgais veids, kā to mainīt, ir pašvaldībai un valstij nebūt kā pakalpojumu sniedzējiem, bet iedrošināt un sniegt lielāku atbalstu iedzīvotājiem un kopienām pašām darboties, uzņemoties pilnu atbildību.</p>
Spānija	1999.g. tika uzsākts veidot sociālo	Denok Inn ir Basku reģiona centrs	Nav atļauta preču un	Spānijā izveidota interneta

	<p>iniciatīvu kooperatīvus (<i>social initiative co-operative</i>) - uzņēmumus, kas sniedz sociālos pakalpojumus vai veic ekonomiska rakstura darbības ar mērķi veicināt atstumto personu nodarbinātību. Valsts un pašvaldību iestāžu un dažādu privātpersonu pārstāvji tiek iekļauti sociālā uzņēmuma pārvaldes sastāvā. Par dalībniekiem var būt arī brīvprātīgie, bet tiem nav balsstiesību lēmumu pieņemšanā.</p> <p>Darbojas dažādās jomās veselības aprūpē, bērnu aprūpes pakalpojumu sniegšanā, mājokļa nodrošināšanas un mājas aprūpes pakalpojumu sniegšanā, kultūrā, mākslā un sportā, vides un ekosistēmas aizsardzībā, izglītībā un pētniecībā.</p>	<p>sociālās inovācijas, uzņēmējdarbības un jaunu biznesu attīstībai. Tā ir bezpeļņas iniciatīva, ko attīsta vietējā pašvaldība Basku reģionā sadarbībā ar privātiem uzņēmumiem un akadēmiskajām institūcijām. Sociālās inovāciju parks (SI Park) ir Denok Inn projekta galvenā iniciatīva. Pilotprojeta veidā, SI Park piedāvā nodarbinātības veicināšanu neaizsargātām grupām, tele palīdzības un paliatīvo aprūpi. http://transitionproject.eu/denokinn-spain/</p>	<p>pakalpojumu iepirkšana valsts vajadzībām, dodot sociālajam uzņēmumam „privilēģijas” vai tiesības iegūt papildu punktus valsts/pašvaldību iepirkumos.</p>	<p>vietne, kurā var dalīties ar pieredzi un informāciju par sociālo uzņēmējdarbību, apmācībām, darbības kvalitāti, fondiem, finanšu līdzekļiem, tiesību jautājumiem, nodokļiem, cilvēkresursiem, projektu vadīšanu utt.</p>
Zviedrija	<p>10% no nodarbinātajiem valstī, ir tieši SU sektorā.</p> <p>Nodarbinātības veicināšana ir sociālo uzņēmumu pamatmērķis.</p> <p>Zviedrijā sociālam uzņēmumam nav paredzētas nodokļu atlaides, ir jāievēro tādas pašas prasības attiecībā uz minimālo algu, kādas noteiktas visiem uzņēmumiem.</p> <p>Valsts var lepoties ar spēcīgu politisko atbalstu nevalstiskajam sektoram un pilsoniskajām iniciatīvām teju pusotra gadsimta garumā.</p> <p>Zviedrijas politikā augstu vērtē</p>	<p>Kooperatīvs “BASTA” - palīdz uzsākt jaunu dzīvi bijušiem narkomāniem, tos iesaistot rehabilitācijas programmā, kas apvienota ar profesijas apguvi un uzņēmējdarbību. Programmas struktūra veidota tā, ka tās dalībnieki iesaistās kooperatīva saimnieciskajā darbībā (dārzniecība, lauksaimniecība, mājdzīvnieku viesnīcas, zirgaudzētavas u.c.) ar iespēju laika gaitā kļūt par līdztiesīgu partneri, tādējādi veicinot pašapziņīgas un patstāvīgas personības attīstību, kurai ir iespēja dzīvot pilnvērtīgu dzīvi. http://english.basta.se/</p>	<p>Finansiālu atbalstu no valsts iestādēm parasti saņem tikai pastāvēšanas pirmajā gadā, un pēc tam SU uzņēmumiem izdodas pāris gadu laikā sasniegt apgrozījumu vairāku miljonu eiro gadā, pilnībā nodrošinot savas vajadzības un sociālā mērķa īstenošanu ar komercdarbībā nopelnīto.</p> <p>Lielu daļu finanšu inovācijām un attīstībai Zviedrija gūst no privātpersonu investīcijām, mikro kredītiem, piedalīšanās publisko iepirkumu konkursos u.tml.</p>	<p>Paredzēts tiešs atbalsts sociālajiem uzņēmējiem – valsts un pašvaldību subsīdijas vai projektu granti – vai netiešs atbalsts – kompensējot darba algas sociālajā uzņēmumā nodarbinātajiem mērķu grupu darbiniekiem</p>

	<p>demokrātiskas vērtības un pilsoniskās sabiedrības lomu to saglabāšanā, inovatīvu risinājumu problēmām, ar kurām tradicionālā sistēma netiek galā. Valstī vienmēr ir atbalstīts nevalstiskais sektors. Tas ir stingrs pamats sociālai uzņēmējdarbībai.</p> <p>Zviedrijā ikdienā jēdzienam „sociālais kooperatīvs” kā sinonīms tiek minēts jēdziens „darba integrācijas sociālais uzņēmums”.</p>		<p>Nav atļauta preču un pakalpojumu iepirkšana valsts vajadzībām, dodot sociālajam uzņēmumam „privilēģijas” vai tiesības iegūt papildu punktus valsts/pašvaldību iepirkumos.</p>	
Nīderlande	<p>Kopš 2006.g. SU kļuvusi par vienu no nozīmīgākajām politiskajām aktuālitātēm.</p> <p>SU koncentrējas uz cilvēku resursiem, nevis uz tehnoloģiju attīstību.</p> <p>Tomēr joprojām sociālo problēmu risināšana nedominē kā viens no svarīgākajiem mērķiem.</p> <p>Sociālajā jomā darbojošās organizācijas uzskata par prioritāru iesaistīt masu saziņas medijus, tādējādi popularizējot un nostiprinot SU lomu sabiedrībā.</p> <p>http://socialimpactventures.nl/en/social-enterprises-in-the-netherlands-background/</p>	<p>...STBY... – palīdz inovatīviem projektiem un klientiem ar dažādām atbalsta sistēmām un konsultācijām.</p> <p>TNO – ar zināšanām un to apvienošanu cenšas uzlabot vispārējo sociālo vidi Nīderlandē.</p> <p>Doors of Perception – no 1993.g. apvieno un veido sadarbību ar partneriem dažādās valstīs un veido inovācijas.</p> <p>Fortitude - http://socionext.org/</p> <p>The Waag Society - http://waag.org/en</p> <p>Doors of Perception – apvieno, apmāca, sasaista dažādu grupu, organizāciju cilvēkus, kuriem ir vīzija par labākas nākotnes izstrādi. Ar idejām, treniņiem un priekšlikumu attīstību palīdzot virzīties uz šiem mērķiem.</p>	<p>Ziedojumi, subsīdijas, aizņēmumi, investoru dalība.</p>	

		http://www.doorsofperception.com/ Brainport Development – apgādā ar informāciju un praktisku palīdzību. Mērķis strādāt ar to visā ES. http://www.brainportdevelopment.nl/		
Portugāle	<p>Lielais jauniešu bezdarbs, kas sasniedza gandrīz 35% līkni 2013.g. pieņemt likumu par sociālo ekonomiku.</p> <p>Valstī veido sociālās solidaritātes kooperatīvus. Tie darbojas dažādās jomās: veselības aprūpē, bērnu aprūpes pakalpojumu sniegšanā, mājokļa nodrošināšanas un mājas aprūpes pakalpojumu sniegšanā, kultūrā, mākslā un sportā, vides un ekosistēmas aizsardzībā, izglītībā un pētniecībā.</p> <p>Par sociālo uzņēmumu uzskata tikai tādu, kas darbojas kā kooperatīvs (<i>co-operative type</i>). Portugālē tiesiskais regulējums jau kopš 1997.g. paredzēja, ka sociālie solidaritātes kooperatīvi (<i>social solidarity co-operative</i>) kā sociālie uzņēmumi sniedz pakalpojumus, lai veicinātu neaizsargātu sabiedrības grupu, piemēram, bērnu, cilvēku ar īpašām vajadzībām, integrāciju sabiedrībā, tajā skaitā darba tirgū.</p>	<p>ENTRAJUDA http://www.entrajuda.pt/</p> <p>“Food bank” organizācijas.</p> <p>IES (Social Entrepreneurship Institute) – trenē un apmāca SU, SI kā privātpersonas tā organizācijas. http://ies-sbs.org/#intro</p> <p>ENCONTRAR + SE – organizācija apmācībai un integrēšanai ar mentalitāti traucētu cilvēku integrēšanā. http://www.encontrarse.pt/</p> <p>Noocity – koncentrējas uz pasākumu un darbību kopumu, kas paaugstinās ēdiena kvalitāti jūsu mājās to audzējot. http://noocity.com/en/sobre-nos/</p>	<p>Nav atļauta preču un pakalpojumu iepirkšana valsts vajadzībām, dodot sociālajam uzņēmumam „privilēģijas” vai tiesības iegūt papildu punktus valsts/pašvaldību iepirkumos.</p> <p>Kopš 2013. g. nodokļu atvieglojumi un īpaši draudzīgi nosacījumi jaunajiem uzņēmumiem</p>	Portugālē valdība un sociālie partneri katru gadu vienojas par piešķiramo finanšu līdzekļu apjomu.
Slovākija	<p>Uzskata, ka vide – administratīvais un normatīvais regulējums, kurā attīstīties SU valstī līdz šim bijusi īpaši nelabvēlīga, tāpēc tie individuālie projekti, kuri tikuši līdz to pamanīšanai, ir bijuši spiesti cīnīties ar visāda veida grūtībām.</p>	<p>NESST – atbalsta SU. http://www.nesst.org/slovakia/</p> <p>Professional Foster Care (PFC) – veic pasākumus, kuru mērķis ir bāreņiem un bērniem no nelabvēlīgām ģimenēm</p>	<p>Atrunājot finansiālo palīdzību no valsts pretī sniedzot dažādu cilvēku grupu nodarbināšanu un darba vietas.</p> <p>Lielu lomu spēlē ES</p>	<p>Paredzēts tiešs atbalsts sociālajiem uzņēmumiem – valsts un pašvaldību subsīdijas vai projektu granti – vai netiešs atbalsts – kompensējot darba algas</p>

		<p>dzīvot citās ģimenēs, Aizsākās 1993. g. http://www.detskecentrum.sk/en/</p> <p>Audio Cash Machines – sadarbībā ar Slovērijas lielāko banku izveidoja sistēmu kā neredzīgajiem iespējama pilnīga piekļuve un pārvaldība savām finansēm. http://www.barclays.co.uk/Accessibility/</p> <p>Spissky Hrhov Municipal Enterprise – nodarbina vietējos romus, ļaujot tiem par nostrādāto darbu saņemt sociālos atvieglojumus.</p> <p>GetFarmer – apvieno lauksaimniekus</p> <p>Deaf Kebab – ēdināšanas uzņēmums neredzīgajiem</p>	<p>finansējums no ES sociālā fonda.</p> <p>http://www.cpf.sk/files/files/</p>	<p>sociālajā uzņēmumā nodarbinātajiem mērķu grupu darbiniekiem</p>
--	--	---	--	--

ⁱⁱ de Bruin, A., Stangl, E.M. Social Innovation Continuum: Towards Addressing Definitional Ambiguity. EMES-SOCENT Conference Selected Papers, Liege, 2013.

ⁱⁱ ibid

ⁱⁱⁱ OECD (2000), avots [http://www.oecd.org/document/21/0.3746.en_2649_34417_4425523_1_1_1_1.00.html](http://www.oecd.org/document/21/0,3746,en_2649_34417_4425523_1_1_1_1.00.html)

^{iv} de Bruin, A., Stangl, E.M. Social Innovation Continuum: Towards Addressing Definitional Ambiguity. EMES-SOCENT Conference Selected Papers, Liege, 2013.

^v USA Department of Energy. On the Road to Energy Security, Implementing a Comprehensive Energy Strategy. 2006.

^{vi} Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera projekts „Sociālo uzņēmumu identificēšanai un to ietekmes novērtēšanai Latvijā”

^{vii} Pūķis, M. Sociālās uzņēmējdarbības attīstības iespējas Latvijā. Rīga, 2012.

^{viii} Committe for the Future, <https://www.eduskunta.fi/EN/lakiensaataaminen/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/Pages/default.aspx>

^{ix} 100 Social Innovation from Finland. Edited by Taipale, I. Finnish Literature Society, 2014. ISBN 978-952-222-463-7